

ล้านนาพฤษชาติในพิธีปีใหม่เมือง

สุนทร คำยอด

อาจารย์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เกริ่นนำ

ปีใหม่เมือง หรือสงกรานต์ของชาวล้านนานั้น เป็นเทศกาลที่มีชื่อเสียง นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศได้ให้ความสนใจ “การสาดน้ำ” โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจุดหมายที่สำคัญที่คนต่างถิ่นต้องการเยี่ยมชมบรรยากาศ วัฒนธรรมสวยสดงดงามให้มีความสนใจกับการสาดน้ำ งานเลี้ยง ความสนุกสนาน ผสานกับเครื่องดื่มมีเนมา หากแก่นแท้ของช่วงเปลี่ยนผ่านของเวลาที่เรียกว่า “สงกรานต์” ยังมีหมาย ความละเมียดละไมในวิถีแห่งพิธีกรรม ที่รอเวลาให้ทำความเข้าใจ โดยเทศกาลนี้จะมีการกำหนด ขั้นตอนของพิธีกรรมอย่างละเอียดในแต่ละวัน และเกือบทั้งหมดของพิธีกรรมจะมี ต้นไม้ ใบไม้ และดอกไม้ ประกอบอยู่เสมอ ดังนั้น บทความนี้ต้องการกล่าวถึงต้นไม้ ใบไม้ และดอกไม้ ที่ใช้ในพิธีสงกรานต์ของชาวล้านนา

ล้านนาพฤษชาติในหนังสือปีใหม่เมืองล้านนา

หนังสือปีใหม่เมือง หรือ ประภาศสงกรานต์ของชาวล้านนา เป็นตัวบทที่กำหนดวันและกิจกรรมในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของชาวล้านนา มีลักษณะเป็นร้อยแก้วที่เนื้อหาอันประกอบด้วยการเปลี่ยนแปลงศักราช ชุนสงกรานต์ จำนวนนาครที่หน้า จำนวนท่าฝน ทิศที่ควรหันหน้าเพื่อสละผมในวันสังขานต์ล่อง (วันมหาสงกรานต์) ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ ต้นไม้และดอกไม้ที่มีความสำคัญในปีนั้น ได้แก่ ไม้ขวัญข้าว(ต้นไม้ที่ขวัญของต้นข้าวสาลีที่อยู่) ไม้ที่มีเสื่อสตีอยู่ (ต้นไม้ที่มีอารักษ์สตีอยู่) ไม้ที่เป็นพญา (ต้นไม้ที่เป็นใหญ่ในปีนั้น) ดอกไม้ที่เป็นพญา (ดอกไม้ที่เป็นใหญ่ในปีนั้น) ดังนี้

ในวันสังขานต์ล่อง หรือวัน มหาสงกรานต์ ชาวล้านนาจะถือเป็นวันทำความสะอาดบ้านเรือน บัดกวาดเช็ดถู นำที่นอน หมอนมุ้งออกซัก ผึ่งแดด และจะสละผม ซึ่งชาวล้านนาเรียกว่า “การดำหัว” โดยหันหน้าไปทิศที่มงคลตามที่หนังสือปีใหม่เมืองได้ระบุไว้ในอดีตจะสละผม ตามทางแยก ในหมู่บ้าน หรือ จอมปลวก แล้วจะนุ่งผ้าใหม่เพื่อเอาฤกษ์เอาชัย แล้วตัดดอกไม้ ที่เป็น “พญาดอก” หรือดอกไม้ประจำปีนั้น ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล ดอกไม้ที่จะนำมาทำดั้นนั้นจะบอกไว้ในหนังสือปีใหม่เมือง วิธีการที่จะทราบว่าเป็นดอกไม้ชนิดใดจะเป็น “พญาดอก” ต้องคำนวณ สนั่น ธรรมธิ (2552: 14) ได้อธิบายไว้ว่านำจุลศักราชตั้งหารด้วย 8 เหลือเศษเท่าใด คือชนิดของดอกไม้ที่จะเป็นพญาดอก ดังนี้

เศษ	0	1	2	3	4	5	6	7
ดอกไม้	กาสะลอง (ปีบ)	ดอกอูน (พวงไข่มุก)	ดอกแก้ว (พิกุล)	ดอกซ้อน (พุดซ้อน)	ดอกประดู่ (รัง)	ดอกเปา (อโศก)	ดอกส้มสุก	ดอกบุนนาค

ตารางที่ 1 แสดงชื่อพญาดอก ในแต่ละปี

ดอกไม้แต่ละชนิดข้างต้นก็จะหมุนเวียนไปตามการคำนวณของโหราจารย์ในปีนั้น ๆ นอกจากดอกไม้แล้ว ชาวล้านนาก็เชื่อว่าในแต่ละปียังมีต้นไม้ที่เป็นใหญ่แก่ต้นไม้ทั้งหลายเรียกว่า “พญาไม้” เมื่อถึงวันพญาวัน(วันเถลิงศก) จะนำกิ่งไม้มาผูกติดกับบ้านเรือน เสามงคล และประตูเรือนเพื่อความเป็นสิริมงคล อีกทั้งมีข้อห้ามว่าในปีนั้นจะไม่ตัดหรือโค่นต้นไม้ดังกล่าว การหาว่าต้นไม้ชนิดใดจะเป็นใหญ่ จะใช้คำนวณได้จากนำจุลศักราชตั้ง คูณ 3 หาร 7 เศษที่เหลือ จะกำหนดชนิดของต้นไม้ ดังนี้

เศษ	0	1	2	3	4	5	6
ต้นไม้	ไม้ห้า (ต้นหว้า)	ไม้ไผ่ (ต้นไผ่)	ไม้เตื่อเกลี้ยง (มะเตื่อไทย)	ไม้ถิม (ถั่วเขียว)	ไม้เปา (ต้นรัง)	ไม้เตี้ยะ (สลัดได)	ไม้จ้าว (ต้นจ้าว)
							

ตารางที่ 2 แสดงชื่อไม้ที่เป็นพญาในแต่ละปี

ความเชื่อเรื่องพืชที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ไม้ขวัญข้าว คือ ต้นไม้ที่ขวัญของต้นข้าวสถิตอยู่ วัฒนธรรมชาวนา การปลูกข้าวเป็นภารกิจที่สำคัญ ความเชื่อดังกล่าว เป็นสิ่งที่สะท้อนวัฒนธรรมชาวนามที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับสิ่งแวดล้อม ชาวล้านนาเชื่อว่าขวัญข้าวสถิตอยู่ ในแต่ละปีนั้นขวัญข้าวจะสถิตอยู่ตามต้นไม้ชนิดต่าง ๆ โดยหมุนเวียนตามวันสังขานต์ล่อง (วันมหาสงกรานต์) เกริก อัครชิโนเรศ (2546: 65-66) ได้กล่าวว่า หากปีสังขานต์ล่องไปวันใด จะนำกิ่งของต้นไม้นั้น มาทำเป็นคันข้าวแรก ในพิธีแรกนา และเมื่อเก็บเกี่ยวจะนำคันข้าวแรกไปวางบนพื้นยุ้งฉางก่อนแล้วจึงขนข้าวขึ้นยุ้งเพื่อไม่ให้ขวัญข้าวหนีไป ดังนี้

วัน	อาทิตย์	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	พฤหัสบดี	วันศุกร์	วันเสาร์
ต้นไม้	ต้นไผ่	ไม้เตื่อ (ต้นมะเตื่อ)	ไม้ซาง (ไผ่ซาง)	ไม้ช่อย (ต้นช่อย)	ไม้กว่าว (ทองกวาว)	ไม้ต้น (ต้นพุทรา)	ไม้รวก (ไผ่รวก)
							

ตารางที่ 3 แสดงชื่อไม้ขวัญข้าวในแต่ละปี

ความเชื่อเรื่องไม้ที่ขวัญข้าวสถิตอยู่ เป็นความเชื่อในวัฒนธรรมชาวนาที่ต้องการความมั่นคงด้านอาหาร เพราะข้าวคือปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับความเชื่อเรื่อง “ขวัญ” ที่เชื่อว่าขวัญเป็นพลังในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นความเชื่อร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไท และชาวล้านนาก็เชื่อว่าข้าวเป็นพืชที่มี “ขวัญ” เช่นกัน ความเชื่อดังกล่าวได้สะท้อนความละเมียดในความเชื่อ และการบูชาพืชที่เป็นอาหารประจวบเหมาะ

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเรื่องการห้ามตัดไม้บางชนิดในแต่ละปีเพราะเชื่อว่า “ผีเสื้อ” คือผีอารักษ์สถิตอยู่ หากโค่นต้นไม้ชนิดนั้น คือการบั่นทอนอายุขัยของตน เกริก อัครชิโนเรศ (2546: 67) ได้กล่าวถึงวิธีการคำนวณหาไม้ที่ผีเสื้อสถิตอยู่ นำปีจุลศักราชตั้งคูณด้วย 3 หารด้วย 7 เศษที่คือชนิดของต้นไม้ที่ผีเสื้อสถิตอยู่ มีรายละเอียดดังนี้

เศษ	1	2	3	4	5	6	7
ต้นไม้	ไม้กุ่ม (ต้นกุ่ม)	ไม้กระเซาะ (กระเซาะ)	ไม้้อ (ต้น้อ)	ไม้ข่อย (ต้นข่อย)	ไม้สะเลียม (สะเดา)	ไม้ป่านเถื่อน (ดอกกรัก)	ไม้หมากกวัด (มะขวิด)
							

ตารางที่ 4 แสดงชื่อไม้ที่ผีเสื้อติดอยู่ในแต่ละปี

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าชาวล้านนาได้มีความเชื่อต่อพืช ทั้งต้นไม้ และดอกไม้ อีกทั้งได้แสดงถึงความสามารถในเชิงคณิตศาสตร์ ที่ใช้คำนวณของชาวล้านนาในอดีต ความเชื่อเรื่อง พญาดอก พญาไม้ ไม้ขวัญข้าว และไม้ผีเสื้อ ได้ทำให้เราเห็นโลกทัศน์ของชาวล้านนาว่ามีความเชื่อในเรื่อง “ผีและขวัญ” และสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนด้วยท่าทีที่นบถนอบและบูชาต้นไม้ และความเชื่อดังกล่าวยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ล้านนาพฤษภชาติในพิธีกรรมในช่วงปีใหม่เมือง

เทศกาลสงกรานต์ของชาวล้านนา ประกอบด้วย 4 วัน ที่มีความสำคัญและในแต่ละวันจะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันไป ชื่อเรียกวันต่าง ๆ อาจไม่คุ้นหูชาวภาคอื่น ผู้เขียนจึงได้เปรียบเทียบวันในภาษาล้านนาและภาษาไทยกลาง ดังนี้ วันสังขานต์ล่อง คือวัน มหาสงกรานต์ วันเนา คือวันเนา วันพญาวัน คือวันเถลิงศก และวันปากปี ไม่มีชื่อเรียกในภาษาไทยกลาง วันเนา ชาวล้านนาจะถือว่าเป็นวันจัดเตรียมสิ่งของเพื่อไปทำบุญที่วัด ผู้มีหน้าที่สำคัญคือ “แม่เรือน” จะทำอาหาร ขนม และ เครื่องสักการะหลายชนิด และมีต้นไม้อ้อ ไม้ข่อย ดอกไม้ ร่วมอยู่ด้วย โดยแยกเป็น อาหาร และเครื่องสักการะ ดังนี้

อาหารที่ชาวล้านนานิยมในเทศกาลปีใหม่เมือง คือ “ห่อหนึ่ง” คือห่อหมก ที่ต้องห่อด้วยใบตองกล้วย หากเป็นห่อหนึ่ง หมูหรือไก่ ต้องรองด้วย “ใบตาสื่อ” คือใบยอ ลักษณะการห่อจะเจียนใบตองห่อสองชั้น ห่อทรงสูง และคาดด้วย “เตี้ยว” เพื่อบังคับให้ใบตองไม่เปิดออกแล้วจึงมัดด้วยไม้กลัด นอกจากอาหารคาวแล้ว ในแต่ละครอบครัวจะต้องมีอาหารหวานอย่างน้อยหนึ่งชนิด ขนมยอดนิยมนคือ ขนมจ็อก คือขนมเทียน ที่ทำจากแป้งข้าวเหนียวมักใส่ไส้มะพร้าวหรือถั่วตามแต่เคล็ดลับของแต่ละครอบครัว ขนมยอดนิยมนอีกประเภทหนึ่งคือ ข้าวต้มมัด อาจใส่ไส้กล้วย หรือไส้ถั่วก็ได้ ขนมทั้งสองชนิดนี้ต้องห่อด้วยใบตองกล้วย บางพื้นที่นิยมทำ “ข้าวต้มเขาควย” คือข้าวต้มที่ทำจากข้าวเหนียวที่แช่ไว้ให้นุ่มแต่ลักษณะการห่อคล้ายเขาควย การห่อข้าวต้มชนิดนี้จะใช้ “ใบตองก่ง” คือใช้ใบจากต้นตองก่ง ซึ่งพบได้ทั่วไป ที่ดอกของพืชชนิดนี้นิยมนำมาทำไม้กวาดดอกหญ้า การต้มหรือหนึ่งขนมให้สุกนั้น ชาวล้านนามีเคล็ดอย่างหนึ่งว่าหากไม่ใส่ “ซู้” ขนมจะไม่สุก ซู้ขนม คือการนำใบตองมาห่อเป็นลักษณะขนมแต่ข้างในกลวง นำไปต้มพร้อมกับขนมเชื่อว่า จะทำให้ขนมสุกทั่ว ขนมอีกชนิดหนึ่ง ที่ทำยากและต้องใช้แรงงานจำนวนมากนั้นคือ “ขนมปาด” ขนมปาดเป็นขนมกวนที่ทำมาจากแป้งข้าวเจ้ากวนกับน้ำอ้อยก้อน กวนให้เหนียวโรยหน้าด้วยน้ำงาและมะพร้าวขูด เนื่องจากขนมชนิดนี้มีลักษณะเหนียวจึงต้องรองด้วย “ใบตองสัก” คือใบสัก โดยนำใบสักวางบนกระด้งแล้วนำขนมกลงไปอัดให้แน่นโรยด้วยมะพร้าวและงา เวลารับประทานต้องใช้มีดหั่นเป็นชิ้นๆ ลักษณะดังกล่าวชาวล้านนาเรียกว่าการ “ปาด” จึงเป็นที่มาของชื่อขนมชนิดนี้ นอกจากนี้ยังมีเครื่องบริโภครองสองชนิดที่ขาดไม่ได้คือ บุหรี่ กับเหมี้ยง บุหรี่จะใช้ใบตองกล้วยอ่อนนำมา “จำ” หมายถึงนำไปตองไปนอบบนแผ่นเหล็กร้อนแล้วทับด้วยถุงทราย จะได้ “ตองจำ” สำหรับมวนบุหรี่ เช่นเดียวกับเหมี้ยงคือ “ใบชาป่า” เด็ดจากต้นแล้วนำมาอัดเป็นก้อนนำไปนึ่งให้สุก จากนั้นนำไปหมักเพื่อให้ได้รสชาติเปรี้ยวฝาดถือว่าเป็นของขวัญของชาวล้านนามักับประทานกับเกลือและขิงขอย การเตรียมเหมี้ยงเพื่อนำไปถวายพระจะห่อเป็นคำด้วยใบตอง คาดทับและร้อยด้วยทางมะพร้าว บางท้องถิ่นนิยมห่อด้วยใบลาไยโดยห่อเป็นพวง ทั้งบุหรี่และเหมี้ยงถือเป็นของขวัญที่สะท้อนคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวล้านนา มีกล่าวที่ว่า “เหมี้ยงสัมผาด กับเกลือระแหง นอนสะแกงสุบบุหรี่ยาแพร์” หมายถึงเหมี้ยงที่มีรสชาติเปรี้ยวและฝาด แกล้มกับเกลือที่มาจากเมืองตาก และนอนตะแคงสุบบุหรี่ยาเส้นเมืองสอง (จังหวัดแพร่) คำกล่าวนี้เป็นความคาดหวังในวิถีชีวิต เป็นคุณภาพชีวิตในฝันของชาวล้านนาในอดีต อาหาร และขนมข้างต้นจะนำไปใส่บาตรและนำไปทานชั้นข้าว คือถวายภัตตาหารเพื่ออุทิศไปถึงผู้วายชนม์ถือเป็นกิจกรรมที่ทำทุกครัวเรือนมิเช่นนั้น เพื่อนบ้านอาจ “เล่าขวัญ” คือนินทาว่าไม่รู้จักรับบุญคุณของบรรพบุรุษ

เครื่องสักการะในเทศกาลนี้ ทุกครัวเรือนจะต้องถวาย “ตุง” ที่ประกอบด้วย ตุงสิบสองราศี ที่มีรูปสัตว์ทั้ง 12 ชนิด ตามป็นักขัตราแบบล้านนา หรือเรียกโดยทั่วไปว่า “ตุงตัวเป้ง” นอกจากนี้ยังมีตุงไส้หมู หรือพวงมโหตร และตุงที่มีสัญลักษณ์คล้ายคน เรียกว่า ตุงอ่องแอ้ง ซึ่งตุงทุกชนิด จะผูกไว้กับกิ่งของ “ต้นเชือก” คือต้นเต่าร้าง นำไปปักที่เจดีย์ทราย นอกจากนี้ชาวล้านนายัง นิยมทำบุญในวันสงกรานต์ด้วยดอกไม้พิเศษ อาทิ “ดอกไคร้” คือ ดอกไคร้ย่อย บางท้องถิ่นออกเสียงว่าดอกโชค จึงนิยมนำมาใช้ เพราะชื่อเป็นสิริมงคล “ดอกข้าวฟ่าง” บางท้องถิ่นออกเสียงว่า “ดอกข้าวบ่าง” เป็นเครื่องสักการะที่ใช้เฉพาะ ช่วงปีใหม่เมืองเท่านั้น นิยมนำไปวัด หรือนำไปดำหัวผู้สูงอายุที่นั่น

พืชที่ใช้เป็นเครื่องสักการะที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งคือ “ผักส้มป่อย” ชาวล้านน่านับถือพืชชนิดนี้ว่ามีสรรพคุณทั้งเป็นสมุนไพร และเป็นพืชแห่งความเชื่อ ในพิธีดำหัว สรงน้ำพระ หรือน้ำที่ใช้ในพิธีกรรมของชาวล้านนา จะต้องแช่ผักส้มป่อย เพราะเชื่อว่า จะมีอนุภาพในการ “ปลดปล่อย” ขจัดสิ่งชั่วร้ายเสนียดจัญไรให้พ้นไป ผักส้มป่อยที่เข้มขลังควรเก็บเดือน 5 เหนือ ในวันเพ็ญ และหากจะให้เข้มขลังเป็นพิเศษ ควรใช้ผักส้มป่อยที่มี 7 ข้อ จำนวน 7 ผัก แล้วนำไปย่างไฟให้หอมนอกชายคาเรือนด้วยฟืน 7 ท่อน แล้วแช่ลงไปด้วยน้ำ 7 บ่อ และน้ำจากแม่น้ำ 7 สาย เสกด้วยคาถา 7 ครั้ง หากทำได้ดังนี้ น้ำส้มป่อยจะมีอนุภาพเข้มขลัง เหลือประมาณ ชาวล้านนานิยมนำดอกไม้หอมตากแห้งผสมลงไปกับผักส้มป่อย อาทิ ดอกสารภี และดอกคำฝอย น้ำส้มป่อย ที่นำมาประกอบพิธีกรรม มักเรียกว่าเป็นศัพท์ภาษาบาลีว่า “น้ำสุคันโธทะกะ” หมายถึง น้ำที่มีกลิ่นหอม ชาวล้านนานิยม นำดอกไม้แห้งมาเป็นเครื่องสักการะอีกประเภท คือ “เทียนรูป” หรือ รูปแบบล้านนา ทำมาจากกระดาษ ม้วนเป็นแท่งภายใน บรรจุกุสรดอกไม้ กลีบดอกไม้หอมตากแห้ง อาทิ ดอกประดู่ ดอกพะยอม แล้วนำมาบิดเป็นวง ปลายด้านหนึ่งตัดให้เป็นฝอย พันด้วยกระดาษสีเป็นเกลียวตลอดทั้งแท่งอย่างสวยงาม นิยมใช้ในช่วงเทศกาลสงกรานต์เท่านั้น

พิธีกรรมที่สำคัญอีกพิธีหนึ่งคือ “การบูชาข้าวลดเคราะห์” หมายถึงการบูชาข้าวจำนวน 9 ก้อน เชื่อว่าพิธีกรรมนี้จะช่วยให้ พ้นเคราะห์ได้ พิธีกรรมนี้พบเห็นได้ทั่วไปในกลุ่มคนชาติพันธุ์ไทที่นับถือพุทธศาสนา ในล้านนานั้นจะใช้ใบไม้ ที่มีชื่อเป็นมงคล ในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าว นอกจากข้าว 9 ก้อนแล้วยังมีเครื่องสักการะหลายชนิดที่ใช้จำนวน 9 ชิ้น เครื่องสักการะทั้งหมด จะใส่ “ควัก” คือกระทง 4 มุม ที่เย็บขึ้นจาก “ใบตองเต้า” คือใบจากต้นตองเต้า เนื่องจากชื่อเป็นมงคล ให้ “มั่งมูนต้นเต้า” หมายถึงความเจริญรุ่งเรือง ในกระทงนี้ จะบรรจุ ข้าวเหนียว 9 ก้อน บุหรี่ 9 มวน หมากพลู 9 คำ ผลไม้ 9 ชิ้น ซ่อน้อย (ธงสามเหลี่ยมขนาดเล็ก) 9 ฟัน เทียนขี้ผึ้ง 9 เล่ม นอกจากนี้ต้องใส่ใบไม้และดอกไม้ที่มีนามมงคลอย่างละ 9 ใบ อาทิ ใบตองแก้ว (พิกุล) ใบมะไซค์ (ตะคร้อ) ใบมะเดื่อปล้อง (มะเดื่อปล้อง) ใบขนุน ใบมะหลอด (สลอดเถา) ใบมะเขือ ใบมะคว้าง (มะแว้ง) และดอกมะเคราะห์ (ดอกตะคร้อ) นำเครื่องสักการะทั้งหมดใส่ในกระทงใบตองเต้า คนในครอบครัวทุกคนจะ “วาฝ้าย” คือการนำ สายสิญจน์มาวัดขนาดตามความยาวขนาดกางแขนจากปลายนิ้วด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่ง และยาวครึ่งวา คือตั้งแต่ปลายนิ้วถึง ออก คอก ปลายนิ้วถึงข้อศอก และคืบ สายสิญจน์ที่วัดขนาดแล้วจะนำมาชุบน้ำมันมะพร้าว แล้วเผาไฟขณะประกอบพิธีกรรม เรียกว่าการ “บูชาสิสาย” เชื่อว่าจะช่วยให้พ้นเคราะห์

บทส่งท้าย

ในพิธีกรรมของการเปลี่ยนผ่านปีของชาวล้านนา มีพิธีกรรม และเครื่องสักการะ หลายชนิด มีใบไม้ ต้นไม้ และดอกไม้ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องสะท้อนถึงความเชื่อ และการมองโลกแบบล้านนา ที่นิยามว่ามนุษย์ไม่ได้เหนือกว่า ธรรมชาติ และมองว่า ธรรมชาติเป็นสิ่งที่พึงเคารพ แม้จะเป็นเพียงใบไม้หรือดอกไม้เพียงดอกเดียวก็ตาม ก็มีความสำคัญ กลุ่มก่อน ความคิดนี้ได้หล่อหลอมจนกลายเป็นวัฒนธรรม และแสดงอย่างชัดเจนในช่วงปีใหม่เมือง สิ่งเหล่านี้คือแก่นแท้ของเทศกาล อีกทั้งเป็นการตอกย้ำว่า การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมล้านนา คือการรักษาสิ่งแวดล้อม ■

เอกสารอ้างอิง

กองทุนพระครูอดุลสืลลิตตฺ. (2560). ปฏิทินล้านนา พ.ศ. 2560 (ฉบับวัดธาตุคำ). เชียงใหม่:

กองทุนพระครูอดุลสืลลิตตฺ.

เกริก อัครชีโนเรศ. (2546). โครงการวิจัยการชำระปฏิทินและหนังสือปีใหม่เมืองล้านนา

(ประกาศสงกรานต์): รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สนั่น ธรรมธิ. (2552). ไม้เมืองเหนือ ความเชื่อโบราณ. เชียงใหม่ : สุเทพการพิมพ์.

สนั่น ธรรมธิ. (2553). ปีใหม่ล้านนา. เชียงใหม่: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.